

susret

eržebet juhas

Već u prvom trenutku susreta potresao ju je izgled ujaka. Bila je dete, nije joj bilo više od devet godina, kada ga je videla poslednji put. A i inače se retko zadržavao duže vreme kod kuće, ali onda je konačno zapucao u svet. Kasnije je stigao glas od njega da je u Frankfurtu postao član filharmonije. Ima već nekoliko meseci kako je kupio ovu kućicu da bi se ponovo i sada već konačno skrasio kod kuće. »Roden sam u Bačkoj, ovde hoću i da umrem« — pisao joj je. Susret se, međutim, dugo odlagao, njoj bi uvek nešto u međuvremenu iskrslilo, i nije stizala da se opravda. A ujak Elemer joj je jasno stavio do znanja da je on neće posetiti sve dok ona sama ne dođe kod njega. »U prvom redu me interesuješ ti, trenutno me ne zanima tvoja porodica« — pisao je. Konačno je stigla kod njega u posetu, i eto, posle trideset godina vidi pred sobom ujaka Elemera. I samo oseća da je užasno zbunjena, nije u stanju da promuca ni jednu poštenu rečenicu u svečanom trenutku ponovnog viđenja. Celu njenu javu prožima iznenadna, raspomamljena radost. Prosto je cepa, trza, i ne shvata šta se to odjednom s njom zbiva. Iščekivala je ovaj susret, kako da ga ne iščekuje, ta sem ujaka Elemera više niko nije živ od njenih rodaka.

Već na prvi pogled stvarno ju je potresla lepota ujaka. Istina, sećala se da je visok, njoj je onda čak izgledao ogroman. Ali nije zato lep. Lep mu je izraz lica, pogled. Nije znala tačno koliko mu je godina, ali je bila sigurna da mu je bar sedamdeset, ako ne i više. Ono što je ona osećala potresno lepim bilo je smeša suzdržane tuge koja se krila u njegovom pogledu i jedne vrste mudrosti, gotovo vedre pomirenosti. Na njegovom licu beše i neke ukočenosti, ali istovremeno on je izgledao otvoren, ipak živo zainteresovan za sve. Iz celog njegovog bića zračila je očaravajući istinska plemenitost. Njegova kuća beše jednostavna, i spolja kao i iznutra, pa ipak je sve odisalo njegovim bićem. Zelela je da sve, i najsitniji predmet ureže u svoje sećanje. Nasuprot neobuzdanoj radosti ova domaća prisnost odjednom je steže oko srca, jer je i nehotice morala da je upoređuje sa svojim domom. Njena kuća ne beše dom, već mesto gde se odvija svakodnevni nesvesni život. Povremeno je to mesto bučnih okršaja, povremeno je pak tako mirno kao da tu odavno niko i ne stanuje. Sve je to otuda jer nju ništa ne vezuje za muža, ni za kćeri, kao ni njih za nju. Njihovi uzajamni odnosi dolaze do izražaja u međusobnoj nepodnošljivosti. Pa ipak nisu u stanju da raskinu ovu vezu. Kao da su čekićem zabijeni poput eksera u zid.

Dok razgleda ujakove knjige, čak mora i da ih dodirne kako bi imala opipljivu uspomenu, pada joj na pamet da se i ne seća kada je poslednji put zelela da nešto pogleda tako kao sada sve stvari u ovoj kući. Samo bi svoju violinu prepoznala i zatvorenih očiju među stotinju drugih. Prolazi ulicama, njihovim stanom, svuda tako da od svega i ne vidi ništa. Mogao bi neko bez njenog znanja i da zamene svu opremu u stanu, ona to ne bi zapazila. Ne obraća pažnju ni mužu niti kćerima, odavno već, sredi samo najvažnije vezano za njih i već kreće dalje. Za nju je zapravo važna samo violina. Samo trenutak kada je uzme u ruke i počne da svira. Tada oseća kao da budna sanja, čudne vizije joj se javljaju, vidi neidentifikovane predmete i predele, lepe i nepoznate ljude. I oseća se kao neko ko posle dugog putovanja konačno ugleda domaći, znani predeo. Sve je to za nju čisto stanje postojanja u koje ne može banuti neproračunati i zlokobni tok zbivanja. Zbivanje počinje onda, to jest samo se nastavlja kada mora da prekine sviranje na violini. Već je zbivanje i to kako drugi s prezrenjem okreću od nje glavu. Ali postoje i mnogo grublje forme, kada je dočekuju gusti slapovi prigorova, da je ona nepodnošljiva i neshvatljiva za ljudski mozak, ne uesteže se da svira kada je sve naglavce okrenuto u stanu, devojčice su

zapuštene, svi ih smatraju siročićima kad ih vidi. I ona tada jurne u žestok napad, prava furija: — Nemate ni malo sluha, beznadežni gluvači! — i besno bi zalupila vrata za sobom. Ali kao da iz jednog mračnog okna upada u drugo. Čuti stegnutih zuba u drugoj sobi. Tačno zna da ima mnogo istine u tome što joj bacaju u lice, samo što nije u stanju bilo šta da izmeni. Kao da je rasplućena. Ne vidi ništa oko sebe i nesposobna je da se podseti. Samo zagušljiva stezanja i katkada lake uzlete, ako ima vremena da odsvira nešto na violini. Sve troje kažu da je ona nečuvana. Ta niko ne svira samo za sebe, a nikada, baš nikada za druge. To je bolest. Toga nema na svetu. Samo za sebe, kao mesečar!

— I zaista ovde živiš sam? — pita kada je sve podrobno zagledala u kući.

— Pa naravno. Nemam više nikoga.

Kasnije su prošetali varošicom, ručali u bašti gostionice. Uskoro se pokazalo da je ujak sja-

leta, malo hladnija

ivan komarica

SVET

Kad bi se ujedinio.

U ljubavi.

Kad bi bio: Jedan Svet.

I tako: Jedan živeo.

Junačina: Tvrdi kamen.

Takav

Samo bi budućnost imao

Svet: Teški kamen

Takav

Samo bi mogao imati sadašnjost bez straha

Crni kamen: Svet

Doduše, jednako

Eksperti

Prinose na dlanu dubine zemlje

(Nepoznati, za unutrašnje poslove)

Opet ste zemlju duboko kopali

Dakle, vi ste rod davoljasti

Odgovore im

Eksperti za spoljne poslove, neki

Poznati. I nasmeše se

NOĆ, dolazi

Sunce — nestalo

je — (— Slava Suncu!)

Života nestaje

Dolazi: noć

Strah je

Svi: mir bi

Nego: zvižduci

Polaze u lov i ni

Drugji su — u suštini

LETA, malo hladnija

MARTA I MARIJA, sestre
divne Stalno pričate, boga mu
vi Ti, narode brbljivi, pričas
stalno:

—Promijenila se klima!

I ove godine na Blagovijest snijeg!

U Proljeće zima! U ljeto vrućina

pa studen. Nema dužim ljepotama prilike.

Nema dobima godišnjim ljepim.

Nebesa daleka. I siva.

Severna, smrznuta.

Inje—magla—tama

Odljubili mi: sve!

I nas će odljubiti: Sunce. *

Jā, narode.

tama—magla—inje

Mnogo je vike

A toliko nije zuluma

Ništa ovo nije!

Neka je malo hladnije.

Trebalo malo promaje iz potaje,

malo zime iz tame — da zadržite

Da se naježite

A vala, i bilo je toplih leta, i rajskih godina
da sve pevate uz gudalo

jan sagovornik. Pričao joj je o starim porodičnim uspomenu, o Nemačkoj, o turnejama s filharmonijom, o svojoj supruzi i sinovima. Slušala ga je sa zadovoljstvom. U trenutku pripovedanja priče su bile tako žive da joj se činilo kao da se i ona nalazi u njima, kao da je njihov učesnik, ili da je bar u neposrednoj vezi s njima. I tek kada bi ujak Elemer začutao za duže vreme i na licu mu se ponovo pojavio određeni suspregnuti bol, potisnuta tuga, onda bi se odista iznenadila što je sve ovo o čemu je ujak pričao već odavno prošlo i može da se oživi jedino u sećanjima. Istovremeno joj je palo na um da ona i nema ništa što bi se moglo ispričati. Ono što bi mogla pripovedati, bolje je da smesta zaboravi. Sve što je postojalo pritisivalo je njenu svest poput jednog jedinog grča koji je davi.

Posle ručka su odšetali do obale jezera. Pirkao je lagan oktobarski vetrić, sunce je jenjavalo. Prijatno beše u slobodnom prostoru. Dugo su bez reči gledali u tamnozeleno ogledalo vode koja se talasala. Tek kod kuće, kad su pili kafu ponovo su počeli razgovor.

— Da li si mnogo voleo obe supruge? — pade joj na pamet da ga upita.

— Jesam. I još mnogo dragih žena živi u mojim sećanjima.

— Ja se samo plašim svoga supruga, više ne mogu da ga volim.

— Mogu li stvari da se srede?

— Ne mogu. Ništa ne može ni da se sredi, ni da se razvrgne. Sve se sastoji od straha i inata. Ništa ne razumem i svaki dan je suštinski potpuno istovetan, već godinama.

— I sada se plašiš?

— Ako pomislim na njih, uvek se plašim, i muči me savest. Uvek smo zajedno i uvek osamljeni, i mi kao i toliki drugi... Uvek se menja broj ličnosti koji se u nama krije. Ne mogu da budem celina poput jedne ličnosti.

— Uspećeš tek kad doživiš starost. Otkrićeš da nikada ne možemo iskoračiti izvan sebe.

— Ne plašiš se smrti?

— Prema mojim godinama samo mi je ona ostala. Ne znam da li se plašim.

— Ja bih često veoma volela da umrem.

— Zar ni toliko radosti nemaš?

— Nema. Jedino ako uspem da zaboravim sve što postoji.

— A kako to izgleda u tvom slučaju?

— Nemoj mi se podsmevati, zatvorim se u sobu i sviram violinu.

— Da li bi svirala meni? — Suvišno je. S tobom se osećam kao da sviram.

— Lepa si.

— Volela bi zauvek da ostanem kod tebe.

S tananom preciznošću se sećala svega kada se probudila. Plivala je u znoju, ipak nije imala snage da ustane, snova je morala da priziva doživljaj. Započelo je na obali reke, ali kao što je to inače u snovima, ova obala nigde na svetu nije postojala. Međutim, osoba s kojom se nalazila u snu ne beše niko drugi do ujak Elemer. Držali su se za ruke, priljubljeni jedno uz drugo. Kao da su stajali pred provalijom smrti. I kao da su se bili zamenili, ona je prešla u ujakovo telo, a ujak Elemer u njeno. Stajali su licem u lice s izvesnom smrću. Beše dobro, jer je konačno, pa ipak uz strah i strepnju. Kao da se nisu zamenili, nego postali jedno: jedno sa zagušenom bezizlaznošću života, drugo sa zrelim iskustvom vremena koje ne može da se preusmeri, iako stižu iz suprotnih pravaca, oboje su ipak na istom. A onda, odjednom, više i nisu na obali, nego u vodi. Voda blatnjava i gusta, pojma nemaju koliko je duboka. Osećaju kako se sve više udaljavaju od obale, a reka kao da i nema drugu obalu, čak ni jedne obale više nema. Plivaju jedno pored drugoga, veoma blizu, podstiču se kratkim poljupcima. Ne moraju ni da govore, isto misle, samo na dva načina. Znaju da više nema obale. Postoji samo vir koji će ih konačno priviti jedno uz drugo i na kraju povući u dubinu. Znali su da nije daleko. Više i ne plivaju, samo se ljube. Konačna žudnja i strast raspinja ih oboje. Žudnja poput poslednjeg poljupca, poslednje ljubavi, kao zemljotres, šikljanje lave, da bi na kraju sago-revo svet samo, ili sve po starom, samo njih dvoje nema, što je svejedno.

S mađarskog: Sava Babić